

Arkivnr: 2014/22610-3
Saksbehandlar: Laila Christin Kleppe

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Y-nemnda		25.05.16
Utval for opplæring og helse		02.06.16
Fylkesutvalet		23.06.16

Elev- og lærlingombod i HFK

Samandrag

Fylkesrådmannen viser til vedtak i fylkestinget 8.-9. desember 2015:

«*Elev- og lærlingombod*

Elevar i den vidaregåande skulen er ei av gruppene i samfunnet vårt med dårlegast rettssikkerheit. Elevane har ei rekkje rettigheter og plikter, men har ikkje eit uavhengig organ som sikrar at desse vert oppfylt. Difor skal det, i tillegg til eit mobbeombod, tilsetjast eit uavhengig elev- og lærlingombod. I samanheng med tilsetjinga av eit slikt uavhengig ombod skal elevinspektørane si rolle på skulane reviderast slik at det vert ei fornuftig deling mellom ombodet og elevinspektørane sitt ansvarsområde.»

Saka var førre gong oppe i fylkestinget 09.12.2014, og fylkestinget vedtok at sak om etablering av elev- og lærlingombod skal handsamast på nytt våren 2016. Det er sett av midlar til elev- og lærlingombod i årsbudsjettet for 2016 med kr. 650.000.

Eit elev- og lærlingombod skal ha ei uavhengig rolle og sjå til at elevar og lærlingar sine rettar i opplæringslova blir følgt. Fylkesrådmannen meiner at ei slik ordning vil styrke oppfølginga av fylkeskommunen sitt ansvar for å ha eit tilfredsstillande system for å sikre elevar og lærlingar sitt arbeids- og læringsmiljø. Elevinspektørane fyller i dag ei viktig rolle i skulane sitt daglege arbeid for å etablere gode læringsmiljø med høg grad av elevmedverknad. Eit ombod vil i større grad kunne ha ei overordna og sjølvstendig rolle på fylkesnivå enn det elevinspektørane har i dag. I tillegg legg fylkesrådmannen vekt på at ei ordning med elev- og lærlingombod i større grad vil sikre at lærlingane i fylket kan få hjelp og rådgjeving.

For å lukkast med ei framtidig ordning med både elev/lærlingombod og mobbeombod, er det avgjerande at det tidleg vert lagt til rette for eit tett samarbeid mellom dei to omboda, og at det særleg vert gjort klart korleis dei to omboda handterer førespurnader knytt til elevar og lærlingar sin rett til eit godt psykososialt miljø (§9A). Fylkesrådmannen tilrår at det er mobbeombodet som primært skal handtere saker og førespurnader knytt til §9a i opplæringslova, og at elev- og lærlingombodet handterer andre saker knytt til fylkeskommunen si plikt i opplæringslova til å oppfylle elevar og lærlingar sine rettar.

Forslag til innstilling

Det skal i tråd med budsjettvedtaket for 2016 tilsettast elev- og lærlingombod frå 01.08.2016. Ombodet skal ha ei uavhengig rolle i fylkeskommunen og sjå til at elevar og lærlingar sine rettar etter opplæringslova blir oppfylt. Stillinga vert lagt til Opplæringsavdelinga.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Svein Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 03.05.2016

Fylkeskommunen har ansvar for å ha eit tilfredsstillande system for å sikre både elevar og lærlingar sitt arbeidsmiljø, og at dei får den opplæringa dei har krav på. Sak om elev- og lærlingombod har tidlegare vore handsama i Opplærings- og helseutvalet 11.11.2014, og har også vore reist ved to tidlegare høve: i 2005 og 2008 (arkivsak 200802625). I 2005 og 2008 vart behovet for eit ombod drøfta i samanheng med elevinspektørordninga. I 2014 vart saka reist etter ein forvaltningsrevisjon innan fagopplæring i Hordaland fylkeskommune, der det vart spurt om ordninga med elev- og lærlingombod kunne vere føremålstenleg. I denne saka (2014/22610) vart lærlingane sine rettar den viktigaste grunngevinga for ei eventuell oppretting av eit elev- og lærlingombod.

I møte i fylkestinget 8. desember 2015 vart sak om elev- og lærlingombod løfta fram igjen. Det er naturleg å sjå ordninga i høve til både mobbeombodsordninga og ordninga med elevinspektørar ved dei vidaregåande skulane. Dei tre ordningane skal hjelpe til å ivareta elevar og lærlingar sine rettar, og på ein slik måte at dei utfyller kvarandre og til saman syter for høg kvalitet i oppfølging av både elevar og lærlingar og at opplæringslova blir følgd.

Elevinspektør

Elevinspektørstillinga blei oppretta etter eit vedtak i fylkestinget 23.04.1998. Rundskriv HF-31-98 gjer greie for vedtaket. Elevinspektørstillinga har vore evaluert av *Analyse, utgreiing og dokumentasjon* (AUD) to gonger: i 2000 og 2009. Begge evalueringane konkluderte med at elevar, lærarar, rådgjevarar og skuleleiing var godt nøgde med elevinspektørfunksjonen.

Hausten 2012 vart det etablert ei mellombels arbeidsgruppe som skulle sjå på mandatet og foreslå ei modernisering. På bakgrunn av dette arbeidet vedtok fylkesdirektør opplæring i møte 22.10.12 følgjande arbeidsoppgåver:

«Elevinspektøren skal ivareta elevane sine rettar, og arbeidsoppgåvene kan inndelast i tre hovudområde. Det er rektor som avgjer omfang av ansvar og oppgåver innanfor hovudområda for elevinspektørstillinga. Stillinga er plassert i stab.

HOVUDOMRÅDE

1. Elevrådskontakt og elevdemokrati

Elevinspektøren har ansvar for rettleiing ved val av tillitsvalde til elevrådet, og val til elevrådsstyret. Elevinspektøren skal følgje opp arbeidet gjennom skuleåret for å hjelpe elevrådet med å etablere gode rutinar og saman med elevrådet bidra til å sikre god elevrepresentasjon i skulen.

2. Arbeid med skulen sitt læringsmiljø

Elevinspektøren har eit særleg ansvar for å følgje opp arbeid som handlar om elevane sine rettar til eit godt læringsmiljø, jf. Kap. 9a i opplæringslova.

3. Elevteneste/ rådgivingsteneste og ressursteam

Elevinspektøren skal følgje opp det sosialpedagogiske arbeidet i samhandling med elevteneste/rådgivingsteneste og ressursteam. Elevinspektøren skal følgje opp elevar som er bortebruarar.»

Elevinspektør er medlem i rektor sin stab på den enkelte vidaregåande skule. Elevinspektøren sine hovudoppgåver dekkjer det kontinuerlege arbeidet på skulane i høve til elevane sin medverknad og elevdemokratiet gjennom støtte til elevrådet. Læringsmiljøet og elevtenesta/ressursteamet er dei to andre hovudområda for elevinspektøren. Innsats på desse områda er nødvendig for å nå skulen og skuleeigar sine mål. Samarbeidet mellom elevinspektørane og mobbeombodet vil styrkje denne innsatsen.

Elevinspektøren på den ein skule er tett på elevane ved skulen, og det i samband med alle tre hovudområda i stillinga. Når det gjeld det første, er det å bidra til å sikre god elevrepresentasjon i skulen, heilt avgjerande for å nå dei måla skulen og elevane har for opplæringa. Det gir eit tydeleg signal om at elevmedverknad i skulen er ei prioritert oppgåve. Det å synleggjere at skulen treng elevane sin medverknad både i planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæringa og i alt som vedkjem læringsmiljøet, er i tråd med *Styringsdokumentet for det pedagogiske utviklingsarbeidet ved dei vidaregåande skulane 2016-2018*. Gjennom dialogen mellom skulane med elevar og tilsette og skuleeigar er ulike modellar prøvd ut med gode resultat. Elevinspektøren sitt samarbeid med elevrådet er sentralt i dette.

Arbeidet for eit trygt psykososialt miljø for elevar og lærlingar må gå føre seg kontinuerleg. Elevinspektøren sine hovudoppgåver er viktige for dei vidaregåande skulane.

Mobbeombod

Hordaland fylkeskommune har sidan august 2015 prøvd ut ei ordning med mobbeombod, ei ordning som skal prøvast ut i til saman 2 år. Mobbeombodet skal vere eit lågterskel-tilbod om rådgjeving for elevar/lærlingar og føresette, og bidra med kompetanse i det førebyggjande arbeidet. Ordninga skal etter planen evaluerast lokalt våren 2017.

Mobbeombodet i Hordaland jobbar i nettverk med dei andre omboda i landet, samt med ulike kompetansmiljø. Mobbeombodet samarbeider med elevinspektørane og opplæringsavdelinga om kompetanseheving for å vidareutvikle læringsmiljøarbeidet i Hordaland. Mobbeombodet i Hordaland er og eit ombod for lærlingane og er i gang med å systematisere kontakt med alle som inngår lærlingkontrakt. Det viser seg at mobbing er eit problem for mange lærlingar, og årsak til brot i lærlingkontraktar. Mobbeombodet er tilsett for å syte for at både elevar og lærlingar har eit godt psykososialt miljø.

I prøveperioden er mobbeombodet tilsett i seksjon skule i opplæringsavdelinga.

Elev- og lærlingombod

Eit ombod er uavhengig, mottar klager og førespurnader frå enkeltpersonar, og er personifisert i større grad enn til dømes eit tilsyn. Der er ulike typar ombod, også ombod som har tilsyn med forvaltninga. Elev- og lærlingomboda er på same måte som barneombodet ombod som berre er ombod.

Elev- og lærlingomboda som er tilsett i 18 av 19 fylke, er uavhengige av andre partar som arbeider med vidaregåande opplæring, og dette skil dei frå elevinspektørane. Kwart ombod har sitt eige mandat etter vedtak frå fylkestinget, men samarbeider om felles problemstillingar og saker. Elev- og lærlingombodet skal vere uavhengig av dei ulike avdelingane i fylkeskommunen, men organisatorisk er det gode argument for at ombodet likevel sit i opplæringsavdelinga.

Elev- og lærlingomboda skal passe på at rettane til elevar og lærlingar i vidaregåande opplæring blir ivaretatt, svare på spørsmål om rettar, gje råd og bistand i saker knytt til den enkelte sin opplæringssituasjon, medan elevinspektørane følgjer opp elevane sitt læringsmiljø i det daglege.

Medan mobbeombodet har ansvar for å følgje opp at § 9A i opplæringslova blir følgd, har elev- og lærlingombodet ansvar for at å heile opplæringslova blir følgd. Lærlingane sine rettar er forankra i arbeidsmiljølova, fordi dei er definerte som arbeidstakarar.

Vurdering

Eit elev- og lærlingombod skal ha ei uavhengig rolle og sjå til at elevar og lærlingar sine rettar i opplæringslova blir følgd. Fylkesrådmannen meiner at ei slik ordning vil styrke oppfølginga av fylkeskommunen sitt ansvar for å ha eit tilfredsstillande system for å sikre både elevar og lærlingar sitt arbeids- og læringsmiljø. Elevinspektørane fyller i dag ei viktig rolle i skulane sitt daglege arbeid for eit godt læringsmiljø med høg grad av elevmedverknad. Eit ombod vil kunne ha ei meir overordna og sjølvstendig rolle enn det elevinspektørane har i dag. I tillegg legg fylkesrådmannen vekt på at ei ordning med elev- og lærlingombod i større grad vil sikre at lærlingane i fylket kan få hjelp og rådgjeving. For at ei framtidig ordning med både elev- og lærlingombod og mobbeombod skal lukkast, er det avgjerande at det tidleg vert

klargjort korleis dei to omboda handterer førespurnader knytt til elevar og lærlingar sin rett til eit godt psykososialt miljø (§9A). Fylkesrådmannen tilrår at det er mobbombodet som primært skal handtere saker og førespurnader knytt til §9a i Opplæringslova, og at elev- og lærlingombodet handterer ander saker knytt til fylkeskommunen si plikt i Opplæringslova til å oppfylle rettane til elevar og lærlingar.